

MICHAL LALÍK

SPOZNAJTE NAJČASTEJŠÍCH ŠKODCOV NA SADENICIACH

Obr. 1a Poškodenie sadeníc chrústom obyčajným

Obr. 1b Obžrané korene sadeníc pandravami

■ **Začali mi uschnúť borovicové sadenice. Po vytiahnutí z pôdy som zistil, že sú obžraté korenky čo to spôsobuje?**

Poškodenie korení sadeníc spôsobil chrúst obyčajný (*Melo-*

lontha melolontha). Chrobáky veľkosti 25-30 mm. Spodná časť bruška je bielo-čierna. Koniec posledného článku zadočku je tupozakončený. Imága sa roja koncom apríla a začiatkom mája. Nalieta-

Obr. 2 Poškodenie koreňa od lykokaza sadenicového

vajú na okraje listnatých porastov. Na ich listoch vykonávajú úživný žer. Sú aktívne najmä za súmraku. Cez deň nehybne odpočívajú na listoch alebo vetvičkách. Žer je obvyčajne sústredený na okraje porastov a horné časti korún. Pri silnom výskyte spôsobujú holožery. Po spárení samičky kladú v pôde vajíčka. Preferujú voľné plochy, rúbaniská a okraje porastov. Z vajíčok sa liahnu larvy, ktoré žerú na koreňoch bylín a krov. U nás poškodzujú najmä korene borovic. Vývoj lariev trvá 3 – 4 roky. Počas tejto doby ožierajú korenky bylin a drevín. Škodca preferuje porasty do nadmorskej výšky 600 m n. m.

■ **Smrekové sadenice na konci vegetačnej sezóny uschli bez poškodenia nadzemnej časti. Po vytiahnutí sadeníc sme na koreňoch spozorovali vyžraté chodbičky a našli čierne chrobáky. O akého škodcu ide?**

Uvedené poškodenie spôsobujú imága lykokaza sadenicového (*Hylastes cunicularius*). Imágo je veľké 3,5 - 4,4 mm. Samička kladie vajíčka v máji na smrekové pnie alebo staršie spilené kmene, väčšinou na miesta, ktoré sú v kontakte so zemou. Generačný pozerok má materskú chodbu jednoduchú, pozdĺžnu, dole fajkovite zahnutú, dlhú do 10 cm,

širokú 1,7 - 2 mm. Larvové chodby sú pomerne riedke. Žer lariev je úplne neškodný, naopak, pomáha urýchliť rozklad pňov. Veľmi škodlivý je však zrelostný žer mladých chrobákov na hlavných koreňoch a koreňových krčkoch smrekových sadeníc. Žer tu má tvar kanálikov s ostrými okrajmi. Poškodenie koreňov sadeníc môže byť intenzívne.

■ **Smrekové sadenice majú poškodenú kôru. Na kôre sú vyhryzené jamky ktoré sa zlievajú aj do väčších plôch. Čo spôsobuje toto poškodenie?**

Ide o najvýznamnejšieho škodcu ihličnatých sadeníc, tvrdoňa smrekového (*Hylobius abietis*). Imágo je tmavohnedé, so svetlými škvrnkami na krovkách. Je veľké 10 až 14 mm. Hlava je predĺžená do výrazného nosa s tykadlami a ústnym otvorom na jeho konci. Samička kladie vajíčka na korene čerstvých pňov borovice a smreka. Larva je belavá, beznohá, slaboboblúkovito ohnutá, veľká 12 až 23 mm. Žer lariev pod kôrou pňov nie je škodlivý, naopak – urýchľuje ich rozklad. Veľmi nebezpečný je zrelostný žer pohlavne nedospelých imág na sadenicích ihličnatých drevín, najmä borovic. Žer imág na kmienkoch je plôškovitý. Imágo ohlodáva kôru tesne nad zemou v hlbokých, lievikovitých jamkách až do bele, čo vyvoláva silný výron živice. Pri silnom napadnutí poškodzuje celý kmienok a sadenica hynie. Ohrozené dreviny sú: smrek, borovica smrekovec, jedľa.

■ **Na sadenicích sme pozorovali obžratú kôru a na kmienkoch sú zreteľné stopy po zuboch. Čo mohlo spôsobiť toto poškodenie?**

Toto poškodenie spôsobujú hlodavce. Hlodavce sú charakteristické párom stále dorastajúcich predných zubov - hloďákov. Škodby spôsobujú najčastejšie myšovití hlodavce Muridae, plchovité Myoxidae alebo veverka obyčajná *Sciurus vulgaris*. Bežný škodca na drevinách je aj hraboš poľný

Microtus arvalis, hraboš hôrny *Microtus agrestis*, hrdziak hôrny *Clethrionomus glareolus*, myš lesná *Apodemus flavicollis* a ďalšie druhy myši rodu *Apodemus* (*Apodemus sylvaticus*, *Apodemus agrarius*). Okrem koreňov, poškodzujú aj nadzemné časti stromčekov, často i do výšky niekoľkých metrov.

Ak škody vznikajú v blízkosti vodných tokov tak môžu byť spôsobené druhom krysa vodná *Arvicola terrestris*, alebo *Arvicola sherman*. Poškodzujú korene, následkom čoho sa mladé stromčeky vyvracajú.

Poškodenie vzniká najčastejšie počas zimy a na jar, v čase nedostatku inej potravy. Najviac sú poškodzované mladé stromčeky. Rizikové sú porasty v blízkosti poľnohospodárskych kultúr. Veľká vrstva snehu a zaburinenie zvyšujú pravdepodobnosť poškodenia. Ohrozené sú prakticky všetky dreviny, najčastejšie sa poškodenie objavuje na smreku, smrekovci a buku.

■ **Na smrekovcových sadeniach som našiel podobné poškodenie ako spôsobuje tvrdoň smrekový. Je to poškodenie od tvrdoňa smerového alebo ide o iný druh?**

Toto poškodenie môže byť spôsobené tvrdoňom smrekovým ale viac pravdepodobné je, že toto poškodenie spôsobil tvrdoň smrekovcový (*Hylobius excavatus*). Stredne veľký chrobák (12 – 17 mm) podobný tvrdoňovi smrekovému. Patrí medzi tvrdone. Jeho larvy sa vyvíjajú v starých pňoch a tým napomáhajú ich rozkladu. Imága konzumujú kôru mladých sadeníc a semenáčikov ihličnatých drevín najmä smrekovca. V prípade, že ide o hospodárske lesy vysadené človekom, je toto ich pôsobenie považované za škodlivé.

Podakovanie

Práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci projektov APVV-19-0116, APVV-19-0119 a APVV-21-0131 financovaných agentúrou APVV a projektu "PROMOLES" - projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301), projekt Vý-

Obr. 3 Obžratá kôra sadenice spôsobená tvrdoňom smrekovým

Obr. 4 Obhryzená kôra od hlodavcov

Obr. 5 Smrekovcová sadenica poškodená žerom tvrdoňa smrekovcového.

skum a vývoj bezkontaktných metód pre získavanie geopriestorových údajov za účelom monitoringu lesa pre zefektívnenie manažmentu lesa

a zvýšenie ochrany lesov (FOMON) č. p. 313011V465 a vďaka finančnej podpore Ministerstva obrany Slovenskej republiky.